

Docentmateriaal – Cultuur & Onderwijs in de Karolingische renaissance

Informatie

TV: Tijd van monniken en ridders

KA: De vrijwel volledige vervanging in West-Europa van de agrarisch-urbane cultuur door een zelfvoorzienende agrarische cultuur, georganiseerd via hofstelsel en horigheid.

Het ontstaan van feodale verhoudingen in het bestuur.

Duur: ca 70 minuten

Leerdoelen

- Leerlingen leggen uit waarom de 8e/9e eeuw een renaissance wordt genoemd.
- Leerlingen beschrijven hoe onderwijs, boeken en kunst eruitzagen in de tijd van Karel de Grote.
- Leerlingen vergelijken onderwijs toen en nu.
- Leerlingen verwerken kennis creatief in een kunstwerk (initiaal/manuscript).

Achtergrondinformatie docent

- **Onderwijs:** kloosterscholen, onderwijs in Latijn. Alleen jongens van adel en toekomstige geestelijken kregen les.
- **Scriptoria:** schrijfkamers in kloosters. Monniken kopieerden boeken → kennis bleef bewaard.
- **Karolingische minuskel:** nieuw, duidelijk handschrift. Standaardisering maakte communicatie makkelijker.
- **Kunst:** rijkversierde manuscripten en kerken lieten macht en geloof zien.
- **Renaissance:** opleving van cultuur en kennis na de "donkere" eeuwen.

Opdracht 1 – School vroeger en nu

	School in Karolingische tijd	School tegenwoordig
Vakken	Bijbel en religie, Latijn leren lezen/schrijven, zingen psalmen, rekenen op basisniveau	Breed aanbod: taal, rekenen, natuur, geschiedenis, aardrijkskunde, creatieve vakken
Wie mag er naar school	Vooraf jongens van adel of toekomstige priesters/monniken. Meisjes meestal niet.	Alle kinderen, leerplicht voor jongens én meisjes

Hoe zien lessen eruit	In klooster of kerk, weinig boeken, veel overschrijven van teksten, veel discipline. Daarnaast ook nog werken, bidden of geestelijken helpen.	Klassen, schoolgebouwen, boeken en digitale middelen, vaak interactief en groepswork.
Welke taal wordt er gesproken	Latijn (taal van de kerk en wetenschap).	Eigen moedertaal (Nederlands) + vreemde talen (Engels, Frans, Duits etc.)
Wie zijn de docenten	Les wordt gegeven door de geestelijken van de kerk of van het klooster.	Les wordt gegeven door docenten die daarvoor zijn opgeleid.
<i>Eigen vergelijking</i>		
<i>Eigen vergelijking</i>		

Opdracht 2 – Infographic: Karolingische renaissance

Leerlingen maken een mindmap met **minimaal 4 takken**. Dit is het correctiemodel/verwachting:

1. Boeken & Scriptoria

- Monniken kopieerden boeken met de hand.
- Karolingische minuskel (duidelijk nieuw schrift).
- Boeken vaak rijk versierd met initialen.
- Kennis uit de oudheid bleef zo bewaard.

2. Onderwijs & Scholen

- Karel de Grote liet kloosterscholen oprichten.
- Jongens van adel leerden Latijn, Bijbel en rekenen.
- Onderwijs diende vooral om geestelijken en bestuurders op te leiden.
- Niet voor gewone kinderen of meisjes.

3. Kunst & Versieringen

- Rijkversierde manuscripten met gouden letters en illustraties.
- Beginletters (initialen) groot en gekleurd.

- Symbolische en religieuze decoraties.
- Ook kerken rijk aangekleed.

4. Kerk & Geloof

- Kerk speelde centrale rol in cultuur en onderwijs.
- Paus steunde Karel de Grote.
- Geloof bepaalde inhoud van onderwijs en kunst.
- Bijbel en religieuze teksten stonden centraal.

Opdracht 3 – Creatieve verwerking

Kies één:

- Ontwerp een **versierde beginletter (initiaal)** met je naam.
- Maak een **pagina van een manuscript**, met tekst en een tekening.
- Ontwerp een **kunstdecoratie** die past bij een klooster uit die tijd.

Reflectie

Klassikaal gesprek:

- *“Wat lijkt jullie belangrijker: onderwijs voor enkelen of onderwijs voor iedereen?”*
- *“Wat kunnen wij leren van het belang dat Karel hechtte aan onderwijs?”*

Differentiatie

- **Ondersteunend:** deels ingevulde T-kaart, voorbeeld initiaal.
- **Uitdagend:** laat leerlingen een dialoog schrijven tussen een leerling toen en nu.

Verdieping

- Burgerschap: discussie over wie toegang hoort te hebben tot kennis.
- Erfgoed: bespreek waarom manuscripten nu nog in musea liggen.
- Standplaatsgebondenheid: ga in gesprek of de Middeleeuwen wel zo ‘donker en duister’ waren en waar dit hardnekkige beeld vandaan komt.